

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Кафедра німецької філології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

" 15 " 08 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша - німецька

Освітньо-професійна програма: «Германські мови та літератури (переклад
включно), перша – німецька»

ОНУ
2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Реалізація категорії модальності».
Одеса: ОНУ, 2023. 14 с.

Розробники: Никифоренко І. В., к. філол. н., доцент, доцент кафедри німецької філології; Азарова І. І., к.філол.н., доцент, доцент кафедри німецької філології; Іваницька Ю. В., к.філол.н., доцент, доцент кафедри німецької філології; Янер О. С., ст. викладач кафедри німецької філології.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталя ГОЛУБЕНКО

Погоджено із гарантом ОПІ Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька Інесса АЗАРОВА

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-германської філології

Протокол № 1 від "29" серпня 2023 р.

Голова НМК

Олена ГРИГОРОВИЧ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № ___ від. "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № ___ від. "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3/3 годин – 90/90 змістових модулів – 1/1	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 035 – Філологія Спеціалізація: 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	<i>Вибіркова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	3-й
		<i>Семестр</i>	
		5-й	5-й
		<i>Лекції</i>	
		-	-
		<i>Практичні</i>	
		36 год.	10 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю:	
залік	залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є вдосконалення загальної лінгвістичної та комунікативної підготовки студентів.

Основними завданнями курсу є проінформувати студентів про основні особливості реалізації категорії модальності; сформувати в студентів світогляд щодо основних видів категорії модальності, її засобів та типів, а також представити феномен модальності як категорії мови та мовлення, що виражає цільову настанову мовця, з її видами та факторами.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) та методики навчання іноземних мов у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної й педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

б) загальних (ЗК):

ЗК06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК09. Здатність спілкуватися іноземними мовами.

в) спеціальних (СК):

СК01. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

СК04. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди німецької та англійської мов, описувати соціолінгвальну ситуацію.

СК06. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати німецьку та англійську мови в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

Програмні результати навчання:

ПР01. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями українською, німецькою та англійською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПР07. Розуміти основні проблеми філології в цілому та германської філології зокрема та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПР09. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди німецької та англійської мов, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПР12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати: основні принципи та закономірності при реалізації категорії модальності, різні підходи вітчизняних та зарубіжних граматистів до синтаксичного аналізу зазначених речень;

вміти: орієнтуватися у науковій лінгвістичній інформації для вирішення складних спеціалізованих завдань та практичних проблем в галузі німецької філології, диференціювати основні види модальності та вільно вживати їх як в письмовому, так і в усному діалогічному та монологічному мовленні.

3. Зміст навчальної дисципліни

Очна / заочна форма навчання

Змістовий модуль 1. Реалізація категорії модальності

Тема 1. Modalität als sprecherbezogene oder pragmatische Kategorie. Modalität im Diskurs. Modalität im Deutschen.

Тема 2. Morphologischer Modus: Indikativ, Imperativ. Verwendung des Begriffs Modalität. Gebrauch von allen Modusformen.

Тема 3. Morphologischer Modus: Konjunktiv, Konditionalis, ihre Funktionen.

Тема 4. Modalausdrücke. Typologie der Modalausdrücke.

Тема 5. Modalverben. Bestimmung der modalen Bedeutung. Gebrauch der Modalverben in richtiger Bedeutung.

Тема 6. Modalähnliche Wörter. Modalpartikeln. Unterschiede zwischen modalähnlichen Wörtern und Modalpartikeln.

Тема 7. Modalwörter. Inhaltliche Gliederung. Arten und Unterschiede zwischen Modalwörtern.

Тема 8. Modalität als sprachliches Grundphänomen. Vermittlung der subjektiven Einstellung des Sprachproduzenten.

Тема 9. Ausdruck der Modalität in verschiedenen Sprachen. Modalität als eine komplexe, zugleich übereinzelsprachliche wie einzelsprachliche Kategorie.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма навчання					Заочна форма навчання				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Реалізація категорії модальності										
Тема 1. Modalität als sprecherbezogene oder pragmatische Kategorie. Modalität im Diskurs. Modalität im Deutschen.	10		4		6	12		2		10
Тема 2. Morphologischer Modus: Indikativ, Imperativ. Verwendung des Begriffs Modalität.	10		4		6	12		2		10
Тема 3. Morphologischer Modus: Konjunktiv, Konditionalis, ihre Funktionen.	10		4		6	12		2		10
Тема 4. Modalausdrücke. Typologie der Modalausdrücke.	10		4		6	9		2		8
Тема 5. Modalverben. Bestimmung der modalen Bedeutung.	10		4		6	9				8
Тема 6. Modalähnliche Wörter. Modalpartikeln.	10		4		6	9				10
Тема 7. Modalwörter. Inhaltliche Gliederung.	10		4		6	9				8
Тема 8. Modalität als sprachliches Grundphänomen.	10		4		6	9				8
Тема 9. Ausdruck der Modalität in verschiedenen Sprachen.	8		2		6	7				8
Підсумкове заняття	2		2			2		2		

Усього годин	90	36	54	90	10	80
--------------	----	----	----	----	----	----

5. Теми семінарських завдань

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема 1. Modalität als sprecherbezogene oder pragmatische Kategorie. Modalität im Diskurs. Modalität im Deutschen. (обговорення нової теми). Основна література: 5.	4	2
2	Тема 2. Morphologischer Modus: Indikativ, Imperativ. Verwendung des Begriffs Modalität. (обговорення нової теми, виконання практичних вправ). Основна література: 2 – S. 62-63 Üб. 29-33: 6 – S. 18 Üб. 56-59.	4	2
3	Тема 3. Morphologischer Modus: Konjunktiv, Konditionalis, ihre Funktionen. (обговорення нової теми, виконання практичних вправ). Основна література: 1 – S. 294-295 Üб. 1-5, S. 303-311 Üб. 3-28. Додаткова література: 3 – S. 13-14 Üб. 9-13.	4	2
4	Тема 4. Modalausdrücke. Typologie der Modalausdrücke. (обговорення нової теми, виконання практичних вправ). Основна література: 3, 5.	4	
5	Тема 5. Modalverben. Bestimmung der modalen Bedeutung. (обговорення нової теми, виконання практичних вправ). Основна література: 1 – S. 110-116 Üб. 136-164: 2 – S. 93-95 Üб. 31-37: 4.	4	
6	Тема 6. Modalähnliche Wörter. Modalpartikeln. (обговорення нової теми, виконання практичних вправ). Основна література: 6 – S. 149-158 Üб. 1-13: 7. Додаткова література: 3 – S. 104-106 Üб. 24-31.	4	
7	Тема 7. Modalwörter. Inhaltliche Gliederung. (обговорення нової теми, виконання практичних вправ). Основна література: 3, 5. Додаткова література: 6.	4	

8	Тема 8. Modalität als sprachliches Grundphänomen. (обговорення нової теми). Основна література: 3, 5. Додаткова література: 6.	4	2
9	Тема 9. Ausdruck der Modalität in verschiedenen Sprachen. (обговорення нової теми). Основна література: 3, 5.	2	
10	Підсумкове заняття (за переліком завдань для поточного контролю (Розділ 11)).	2	2
Разом:		36	10

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/вид завдання	Кількість годин	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема 1. Modalität als sprecherbezogene oder pragmatische Kategorie. Modalität im Diskurs. Modalität im Deutschen. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 3, 5, 6.</i>	6	10
2	Тема 2. Morphologischer Modus: Indikativ, Imperativ. Verwendung des Begriffs Modalität. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 1, 2, 6. Виконання практичних письмових вправ. Основна література: 2 – S. 62-63 Üб. 29-33: 6 – S. 18 Üб. 56-59.</i>	6	10
3	Тема 3. Morphologischer Modus: Konjunktiv, Konditionalis, ihre Funktionen. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 1, 5, 6. Виконання практичних письмових вправ. Основна література: 1 – S. 294-295 Üб. 1-5, S. 303-311 Üб. 3-28. Додаткова література: 3 – S. 13-14 Üб. 9-13.</i>	6	10
4	Тема 4. Modalausdrücke. Typologie der Modalausdrücke. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 3, 5.</i>	6	8

5	Тема 5. Modalverben. Bestimmung der modalen Bedeutung. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 1, 2, 4. Виконання практичних письмових вправ. Основна література: 1 – S. 110-116 Üb. 136-164: 2 – S. 93-95 Üb. 31-37: 4.</i>	6	10
6	Тема 6. Modalähnliche Wörter. Modalpartikeln. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 6, 7. Виконання практичних письмових вправ. Основна література: 6 – S. 149-158 Üb. 1-13: 7. Додаткова література: 3 – S. 104-106 Üb. 24-31.</i>	6	8
7	Тема 7. Modalwörter. Inhaltliche Gliederung. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 3, 5. Додаткова література: 6, 7.</i>	6	10
8	Тема 8. Modalität als sprachliches Grundphänomen. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 3, 5. Додаткова література: 6.</i>	6	8
9	Тема 9. Ausdruck der Modalität in verschiedenen Sprachen. <i>Опрацювання теоретичного матеріалу (конспект, таблиці, схеми). Основна література: 3, 5</i>	6	6
Разом:		54	80

9. Методи навчання

Словесні: розповідь, пояснення, бесіда (обговорення проблемних ситуацій), робота з навчальною літературою.

Наочні: ілюстрація, демонстрація.

Практичні: самостійні завдання, тренувальні практичні вправи (усні та письмові) рецептивні, репродуктивні та продуктивні, перекладні некоммуникативного, умовно-коммуникативного та коммуникативного видів.

10. Форми контролю та методи оцінювання

Методи поточного контролю: оцінювання усних відповідей, письмових завдань.

Підсумковий контроль: формою підсумкового контролю в рамках дисципліни є залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національною шкалою	Визначення
90–100	A	зараховано	Здобувач вищої освіти повно та ґрунтовно засвоїв всі теми робочої програми з навчальної дисципліни, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання з кожної теми поточного контролю.
85–89	B		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі теми робочої програми навчальної дисципліни. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
75–84	C		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання з кожної теми поточного контролю виконав не в повному обсязі.
70–74	D		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно і самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, не виконав окремі завдання поточного контролю з кожної теми.
60–69	E		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
35–59	FX		не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти не засвоїв програму навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав завдань поточного контролю.

11. Питання для поточного контролю:

1. Modalität als sprecherbezogene oder pragmatische Kategorie?
2. Modalität im Diskurs. Was gehört zu der Modalität im Deutschen?
3. Verwendung des Begriffs Modalität. Was gehört zu objektiven und subjektiven Formen der Modalität?
4. Wie sind Kontroversen um die Einheitlichkeit des Begriffs Modalität?
5. Wie sind die Modalitätstypen hinsichtlich ihres Status als Aussage?
6. Was ist morphologischer Modus Indikativ und wie sind die Formen der Realisation?
7. Was ist morphologischer Modus: Imperativ? Wie sind die Formen seiner Realisation?
8. Was ist morphologischer Modus: Konjunktiv und wie sind seine Funktionen?
9. Was ist morphologischer Modus: Konditionalis und wie sind seine Funktionen?
10. Was gehört zu Modalausdrücken? Wie ist ihre Bedeutung und ihr Gebrauch?
11. Wie ist die Typologie der Modalausdrücke? Wie ist die Bestimmung der modalen Bedeutung?
12. Wie sind die Modalitätstypen? Wie sind verwirrende Bedeutungsnuancen und ist ihre Rolle?
13. Was ist die Ereignismodalität? Wie ist ihre Realisation in der deutschen Sprache?
14. Was ist die Propositionsmodalität? Wie ist ihre Realisation in der deutschen Sprache?
15. Was ist die epistemische Modalität? Wie ist ihre Realisation in der deutschen Sprache?
16. Modalverben. Wie ist die Bestimmung der modalen Bedeutung im Deutschen?
17. Modalverb *müssen*. Bestimmung der modalen Bedeutung.
18. Modalverb *sollen*. Kategorie der Evidentialität.
19. Modalverb *können*. Bestimmung der modalen Bedeutung.
20. Modalverb *dürfen*. Bestimmung der modalen Bedeutung.
21. Modalverb *wollen*. Bestimmung der modalen Bedeutung.
22. Modalverb *mögen*. Bestimmung der modalen Bedeutung.
23. Was zählt zur Modalität in verschiedenen inhaltlichen Bereichen?
24. Was gehört zu modalähnlichen Wörtern? Wie ist die Typologie der modalähnlichen Wörter?
25. Welche Modalpartikeln gibt es im Deutschen? Wie sind ihre Unterschiede in der modalen Bedeutung?
26. Modalwörter. Inhaltliche Gliederung. Welche Unterschiede beim Gebrauch gibt es?
27. Welche verbalen und nicht verbalen Mittel, die die Modalität ausdrücken können, gibt es im Deutschen?
28. Modalität als sprachliches Grundphänomen. Wie ist die Vermittlung der subjektiven Einstellung des Sprachproduzenten?

29. Philosophische Konzeptionen von Modalität. Was ist logisch-semantische und pragmatische Modalität?
30. Ausdruck der Modalität in verschiedenen Sprachen. Wie funktioniert die Modalität als eine komplexe, zugleich übereinzelsprachliche wie einzelsprachliche Kategorie?

12. Розподіл балів, які отримують студенти

У ході поточного контролю студент може отримати максимальну оцінку (100 балів) за кожну тему змістового модуля. Загальна оцінка з навчальної дисципліни – це є середнє арифметичне суми балів за поточний контроль. Здобувач вищої освіти одержує підсумкову оцінку, якщо за результатами поточного контролю він набрав за кожну тему 60 і більше балів. Якщо за результатами поточного контролю студент набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання (див. Перелік питань для поточного контролю) і з урахуванням його результатів отримати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Поточний контроль					Загальна оцінка
Змістовий модуль № 1					
T1	T2	T3	T4	T5	100
100	100	100	100	100	
T 6	T7	T8	T9		
100	100	100	100		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Реалізація категорії модальності». Одеса: ОНУ, 2023. 14 с.
2. Силабус навчальної дисципліни «Реалізація категорії модальності».

14. Рекомендована література

Основна

1. Білоус О.М. Практична граматики німецької мови.: Навчальний посібник для ВНЗ. Вінниця: Нова книга, 2013. 576 с.
2. Вербицька Т.Д., Голубенко Л.М., Діденко М.О., Колесниченко Н.Ю. Практичний курс німецької мови для студентів факультетів романо-германської філології та педагогічних ВНЗ: підручник для студентів першого та другого курсів. – 3-тє вид., стереотип. Одеса: Астропринт, 2015. 328с.
3. Gabriele D., Smirnova E. Modalität und Evidentialität. Trier: Wissenschaftlicher Verlag, 2011. 235 S.
4. Milan C. Modalverben und Modalität. Eine kontrastive Untersuchung Deutsch-Italienisch. – Max Niemeyer Verlag, 2013. 320 S.
5. Klaubunde R. Modalität in der Textgenerierung. In: Inge Pohl (Hrgs.) Sprache – System und Tätigkeit: Semantik und Pragmatik –Schnittstellen. Vol: 59. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2012. 156 S.
6. Scheiner B., Hall K. Deutsch Übungsgrammatik für die Oberstufe aktuell. Hueber, 2019. 368 S.

Додаткова

1. Борзілова К.С. Труднощі при перекладі модальних дієслів // Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка. 2011. № 9 (220), Ч. III. С. 5-9.
2. Гришкина В.Б. Відтворення системи “мовець-висловлювання-дійсність” на рівні службових слів німецької та французької мов // Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН; голов. ред. В.М. Вашкевич. Київ, 2011. Вип. 46. С. 503-508.
3. Діденко М., Берлінська Л. Німецька мова як друга іноземна. Навчальний посібник. Частина 3. Одеса, 2021. 118 с.
4. Паремська Д. Німецька мова. Практична граматики. Арій, 2015. 352 с.
5. Duden – Deutsches Universalwörterbuch. Das umfassende Bedeutungswörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim: Bibliographisches Institut GmbH, 2016. 567 S.
6. Gévaudan P. Sprachliche Modalität zwischen Illokution und Polyphonie. In: D. Jacob, A. Kablitz, B. König, M. Kruse, J. Küpper, Ch. Schmitt, W.-D.

Stempel (Hrsg.): Romanistisches Jahrbuch. Sonderdruck, Bd. 61. Berlin: De Gruyter, 2010. S. 31-66.

7. Thurmair M. Konnektoren und (Modal-)Partikeln. In: Deutsche Sprache 46 (1), 2018. S. 37-51.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. <https://www.youtube.com/watch?v=vRoasp0e9Dc> – Modalität, Alexander Lasch
2. <https://www.youtube.com/watch?v=SuqnPLsk9vs> – Modalverben, Modalität, #modal #modalverb #german , können, dürfen, müssen, sollen, wollen, möchten
3. <https://www.youtube.com/watch?v=XOmGu-sJxEc> – Perfektes Deutsch lernen: die Modalpartikeln